

Съвсем друго било положението на бжлгарите вжв Видинския вилает, защото там друг човек бил управителя му Той се наричал Хюсеин паша, предпоследния ага на еничерския корпус. В неговото лице бжлгарите намирали защитник от произволите на пашите, бейовете и агите. По силата на хати-шерифа, ага-пашата премахнал вжв вилаета си средновековния произвол диш-параса*) (пари за зжби), остатък от турския феодализъм. За тая цел той постжлввал много жестоко с непокорните—заповядал да извадят зжбите на виновника, като му казвал: „сега като немаш зжби нема да искаш диш-парасж“.

Според Чайковски, Хюсеин паша се отнасял добре кжм бжлгарите, защото се освободил от фанатизма и под влиянието на поляци, с които другарувал още на младини, се научил да цени живота и достоинството на хората. Според мене, за добрите му обноси, освен неговата хуманност, има и мотив от друго естество. Той монополизирал тжрговията вжв вилаета си и, следователно, имал интерес да брани бжлгарското население от произволите на своите чиновници, пашите, бейовете и агите. Мирните и трудолюбиви селени били за него добри производители и куповачи, Затова Хюсеин паша накупвал големи сюрии говеда и коне, които раздавал на бжлгарите при условие след известно време да му ги заплащат; давал им дори в заем пари, срещу което пжк ги заджлжавал само нему и на неговите чиновници да продават своите произведения, а сжщо и да купузат от магазините му всички нужни тем сечива и произведения.

Справедливостта изисква да изтжкна, че Хюсеин паша не бил безбожен експлоататор. Напротив, той продавал стоките си по-ефтино от пазара, а купувал произведенията на селените и гражданите на цени по-високи от пазарните. Вжв всички градове, паланки и по-големи села, ага-пашата отворил кантори, повечето поверени на бжлгари. Четирма братия, сжс западноевропейско образование, натоварил да ржководят целото му предприятие. Наистина, и при такова положение експлоатацията на труда не е изключена; ала за Бжлгарите от Видинския вилает тя била поносима и неразорителна, особено като ги сравним с положението на техните сжнародници в Кешанско, дето турската власт сждействувала на английските тжрговски агенти да сжбират произведенията им така,

*) Той бил един вид данък, сжбиран така. Щом някой бей или ага отивал в някое бжлгарско село, заповядал да му опекат кокошки, пуйки, агнета, да му източат баница и пр. Естествено всичко немогжл да изяде. Халвал от всяка гостба по малко, след което оценявал остатжка и искал да му се заплати в пари. Очевидно, данъкжт е случаен и произволен. При това бил едновременно и двосен: в натура и пари.